Sjøfartsdirektoratet
Norwegian Maritime Authority

**Sikkerhetsmelding**

| | |
|---|---|
| **Nr.:** | **02 B/E** |
| **Dato:** | 01.07.2019 |
| **Saksnr.:** | 2019/31303-2 |

# Sikkerhetstiltak ved losseoperasjoner av fangst fra fiskefartøy til mottak ved fiskemel-/fiskeoljebedrifter i land

## Bakgrunn

Sjøfartsdirektoratet har fått melding om ulykker og nestenulykker i forbindelse med lossing av fangst fra fiskefartøy til fiskemel-/fiskeoljebedrifter i land.

Hendelsene har skjedd i forbindelse med betjening av pumpeutstyr for returvann og i forbindelse med entring av tank, og gjelder fiskere som er ansatt på fartøyet. Sjøfartsdirektoratet har ikke oversikt over eventuelle ulykker som har skjedd med ansatte i landbedrift i forbindelse med slike operasjoner. Vårt tilsynsansvar er begrenset til rederiet, fartøyet og de som har sitt arbeid om bord.

Sjøfartsdirektoratet har også blitt gjort oppmerksom på at losseoperasjoner som innebærer bruk av landbedriftens arbeidsutstyr, har vært utført av fiskere uten at disse har fått nødvendig opplæring i betjening av utstyret som har vært benyttet. Dette har ført til farlige situasjoner.

## Farefull losseoperasjon

Losseoperasjonen innebærer ilandføring av fisk, enten ved selvlossing med fartøyets vakuumanlegg eller ved lossing fra land med lossepumpe som senkes ned i lasterommet med kran. I forbindelse med pumping kan slanger bevege seg ukontrollert, og personell som håndterer utstyret, kan skades. Ved entring av lastetank kan det ha dannet seg gass fra lasten, og det er risiko for oksygenmangel i tanken. Bruk av kran og fare for fallende gjenstander under hengende last er også et faremoment i forbindelse med slike operasjoner. Ved entring av fartøy og lastetank vil det også være fare for fall ned i tanken.

## Krav om risikovurdering og opplæring

Farefulle arbeidsoperasjoner skal aldri utføres uten at det først har vært gjennomført en risikovurdering der faremomenter og ulykkesforebyggende tiltak blir beskrevet. Involvert personell skal også ha fått forsvarlig opplæring i bruk av det aktuelle arbeidsutstyret og en innføring i de vernetiltak som er aktuelle for arbeidsoperasjonen. Ved bruk av arbeidsutstyr som kan medføre særlig fare for liv og helse, skal det utarbeides en skriftlig arbeidsinstruks. Krever arbeidsoperasjonen bruk av verneutstyr, skal personellet få opplæring og øvelse i bruk av verneutstyret.

## Landbedriftens ansvar

Den mest vanlige praksisen er at landbedriften, som kjøper av råvarene, står som ansvarlig for losseoperasjonen og disponerer losseutstyr og personell. Da har også landbedriften ansvaret for sikkerheten i samsvar med Arbeidstilsynets regelverk. Dersom landbedriften velger å involvere fiskere ansatt på fartøyet i losseoperasjonen, må de inkludere rederiet og fiskerne det gjelder, i sikkerhetsarbeidet. Det betyr at landbedriften må sørge for opplæring av de fiskerne det gjelder, slik at de kan håndtere det spesifikke arbeidsutstyret på en sikker måte. Landbedriften skal i slike tilfeller også sørge for at fiskerne blir tatt med i en felles risikovurdering av losseoperasjonen, slik at de blir kjent med faremomenter og aktuelle vernetiltak. Rederiet har imidlertid fortsatt et ansvar for fiskere som er ansatt om bord, etter skipssikkerhetsloven.

## Rederiets ansvar

I tilfeller der det besluttes at losseoperasjoner skal utføres ved bruk av fiskefartøyets eget utstyr, er det rederiet som er ansvarlig for sikkerheten i samsvar med Sjøfartsdirektoratets regelverk.
Dersom rederiet velger å involvere landansatte i arbeidsoperasjonen, har rederiet plikt til å inkludere landbedriften og de aktuelle landansatte i sikkerhetsarbeidet, og sørge for at de får opplæring i å bruke det spesifikke arbeidsutstyret om bord på en sikker måte. Rederiet skal sørge for å involvere de landansatte det gjelder, i en felles risikogjennomgang av losseoperasjonen, slik at de blir kjent med faremomenter i forbindelse med selve losseoperasjonen og farer ved ferdsel om bord på fartøyet samt aktuelle vernetiltak. Landbedriften har imidlertid fortsatt et ansvar for de landansatte etter arbeidsmiljøloven.

## Verneombudets rolle

Verneombudet på fartøyet skal se til at arbeidet om bord blir utført på en sikker måte, og kan om nødvendig fremme forslag til nye vernetiltak. Verneombudet bør delta i utarbeidelse av prosedyrer og arbeidsbeskrivelser i tilknytning til risikofylte arbeidsoperasjoner og bør delta i risikovurderinger og føre tilsyn med at ulykkesforebyggende tiltak settes i verk.

## Rett til å stanse farlig arbeid

Dersom verneombudet på fartøyet mener at en arbeidsoperasjon kan føre til umiddelbar fare for liv eller helse, og faren ikke kan avverges på annen måte, skal verneombudet midlertidig stanse arbeidet og varsle skipsfører.
Det er ikke bare verneombudet som har anledning til å stanse farlig arbeid. Dersom en ansatt om bord ser at arbeidet ikke kan fortsette uten fare for liv eller helse, skal arbeidet avbrytes og skipsfører skal varsles.

## Særskilte faremomenter og tiltak

Noen av de mest fremtredende faremomentene ved lossing av fiskelast til fiskemel-/fiskeoljebedrifter i land er angitt nedenfor, sammen med forslag til relevante sikkerhetstiltak. Listen er ikke uttømmende og er kun ment som veiledende.

| Særskilte faremomenter | Relevante sikkerhetstiltak (ikke uttømmende) |
|---|---|
| Fare for gassutvikling og oksygenmangel ved entring av lastetank | Det skal foreligge en instruks for entring av tank som alltid skal gjennomgås før arbeidet starter. Tanken må være tilstrekkelig utluftet og ventilert, og gassmåling skal utføres før entring. Personell som entrer tank skal ha personlig gassmåler og kommunikasjonsutstyr. Vakt med kommunikasjonsutstyr skal være plassert ved tankåpning. Friskluftsutstyr og annet redningsutstyr skal være lett tilgjengelig. Ingen skal entre tanken uten forsvarlig opplæring i sikkerhetsrutiner og utstyr som skal brukes. Alle områder hvor det er fare for gassansamling, skal faremerkes! |
| Slanger som brukes til pumping/lossing, kan bevege seg ukontrollert, og personell som håndterer utstyret, kan bli skadet | Opplæring i operasjon av utstyr, ekstra sikring i form av stropper på slangekoblinger, etablering av sikre soner. |
| Lasteluker, fare for fall, klemskader | Lasteluker om bord på fartøyet må sikres slik at de ikke utgjør en fare for personell som skal bevege seg om bord. |
| Fare for fall i lasterom | Fallsikringsutstyr skal brukes ved fare for fall til lavere nivå, og opplæring i dette utstyret skal være gitt. |
| Fare for fallende gjenstander under hengende last | Det skal sørges for hyppig vedlikehold av kran, avsperring av soner under hengende last. |
| Bruk av kran på land i forbindelse med lossing | Kran på land kan ikke opereres av personell på fartøyet, med mindre operatør er sertifisert etter aktuelt regelverk underlagt Arbeidstilsynet. |

Regelverkshenvisninger:
Lov om skipssikkerhet, forskrift av 01.01.2005 nr. 8 om arbeidsmiljø, sikkerhet og helse m.v., forskrift av 22.11.2013 nr. 1404 om fiske- og fangstfartøy under 15 meter største lengde, forskrift av 13.06.2000 nr. 660 om konstruksjon, utstyr, drift og besiktelse for fiske- og fangstfartøy med største lengde på 15 meter og derover.
IMO Resolution A.1050(27)

Underskrift
sjøfartsdirektør

Parafering
avdelingsdirektør